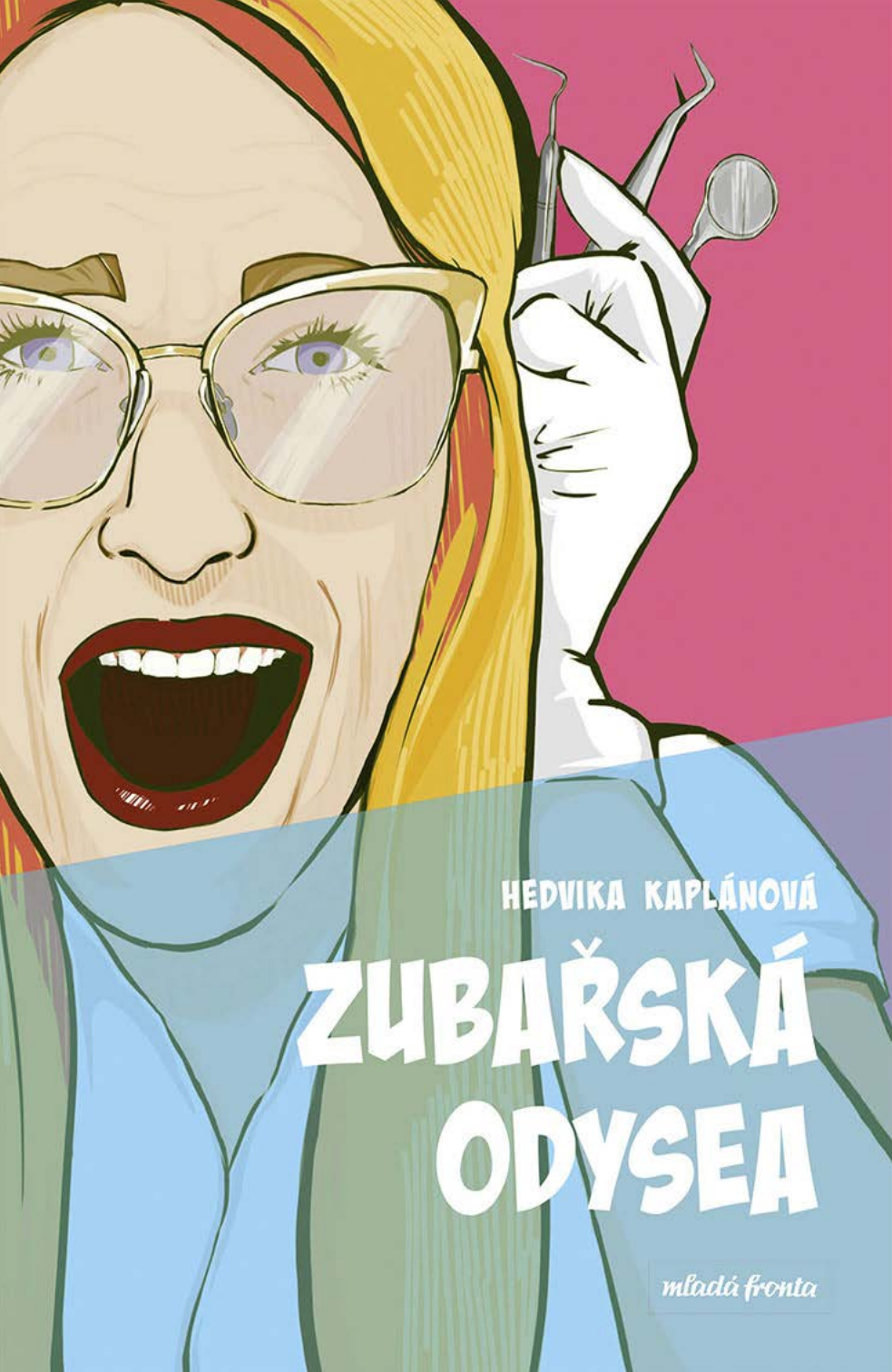

HEDVIKA KAPLÁNOVÁ

ZUBAŘSKÁ ODYSEA

mladá fronta

Zubařská odysea

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.mf.cz
www.albatrosmedia.cz

mladá fronta

Hedvika Kaplánová
Zubařská odysea – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

ZUBAŘSKÁ ODYSEA

HEDVIKA KAPLÁNOVÁ

ZUBAŘSKÁ ODYSEA

mladá fronta

Nejlepší lék na přeplněnou knihovnu? Poslat své knihy dalším čtenářům, kteří prahnou po vědě. S rychlostí neurotransmiterů to zvládnete na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

copyright © Hedvika Kaplánová, 2025
illustrations © Justýna Černá, 2025
cover illustration © Justýna Černá, 2025

ISBN tištěné verze 978-80-204-6546-7
ISBN e-knihy 978-80-204-6549-8 (1. zveřejnění, 2025) (ePDF)
ISBN e-knihy 978-80-204-6558-0 (1. zveřejnění, 2025) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-204-6559-7 (1. zveřejnění, 2025) (mobi)

Historky, které měly být obsaženy v této knize, nejsou z etických důvodů publikovatelné. Tudíž tato kniha nikdy nevznikla.

Konec.

A nebo vlastně ne. Tak se do toho pojd'me pustit. Jo, podobnost s určitými osobami nebo událostmi je čistě náhodná!

Sedím si tak v ordinaci, sestřička právě polymeruje výplň. To pro mě znamená, že mám k dobru celých dvacet vteřin, než světelný paprsek pronikne k výplňovému materiálu, tam v jedné složce naruší chemické vazby a donutí jednotlivé molekuly, aby se k sobě slepily a tím se plomba stala pevnou. To světlo je krásně modré, a tak dětem s oblibou říkáme, že máme Elsinu světlo. Jako té Elsy z *Ledového království*. Za těch dvacet vteřin budu moct přidat další vrstvu a celý proces pro velký úspěch ještě několikrát zopakujeme, než celý zub postavíme zase na zpátek.

Na křesle, které jsem „zdělila“ po předchozí paní doktorce, je upevněný monitor. Sice není s ničím propojený, ale poskytuje odraz.

A tak tam na sebe koukám. Odsunula jsem se s židličkou o něco dále od pacientovy hlavy, abych měla lepší přehled. Vidím, jak mi z čela svítí jasné světlo z lupových brýlí. Vlastně by se to dalo přirovnat k čelovce.

Ty bláho, tak já to fakt dělám. Já jsem to nakonec fakt vystudovala, prokousala se všemi nástrahami české administrativní zátěže. Já jsem fakt zubařka.

NOVÁ VE MĚSTĚ

Když jsem dokončila vysokou školu, myslela jsem si, že práce zubaře bude spočívat hlavně ve vědomostech a manuální zručnosti. Teď už vím, že kromě tohoto je taky potřeba rozumět lidské duši, umět si říct o peníze, a když na to přijde, s kamennou tváří si něco ještě během ošetření vygooglit.

Tohle je můj příběh o tom, jak jsem přišla po *vejšce* opravovat zuby lidem do svého rodného města. Bez zkušeností, ale po hlavě.

Když se na to podívám zpětně, bylo to vlastně úplně celé strašná *magοřina*. Tím myslím to, že jsem hned po škole šla na rok na mateřskou a pak rovnou začala pracovat úplně sama, bez jakéhokoli přítomného kolegy, jakékoli znalosti pokročilejší komunikace s lidmi nebo manažerských dovedností. Prostě jsem se jednoho čtvrtčního rána jako šestadvacetiletá holka posadila do pronajaté ordinace v okresním městě, vybalila tam několik málo *fidlátek*, do kterých jsem vrazila svých čtyřicet tisíc ušetřených během studia, a čekala, kdo přijde.

Studium medicíny byla strašná dřina. Do hlavy nám cpali miliardu drobností, v židli a na gauči jsem u učebnice bez nadsázky vyseděla důlek. Jenže praxe je pak ještě malinko jiná. Je to jako byste se z knížky naučili nazpaměť všechny recepty, ale nikdy pořádně nevařili.

Do ordinace mi přicházeli různí lidé s ještě různějšími problémy. Ačkoli jsem se snažila si toho na sebe nebrat tolik a začínat postupně, neřešit hned něco extra náročného, stejně jsem se mnohokrát dostala do slepé uličky. Co to asi bude za diagnózu? Bude to tohle, nebo to druhé? A jak nejlépe to řešit? V hlavě se mi rodily rozvětvené myšlenkové mapy, které neměly konce.

Naštěstí je zubařina obor, kde lze drtivou většinu věcí alespoň trochu odložit a probrat je s někým zkušenějším. Čas od času jsem potřebovala nástroj nebo materiál, který jsem v ordinaci neměla. A tak jsem se uprostřed ošetření zvedla a šla za kolegou ve stejném patře.

Co bylo horší? Když jsem v průběhu ošetření nevěděla, jak dál. Zvláště u těch méně častých diagnóz, které jsem neměla ze školy zažité úplně pod kůží. Takže to pak vypadá tak, že pacient leží na křesle, zatímco já se na kolečkové židli přesouvám k počítači, kde spěšně stahuju soubor se státnicovými otázkami a po paměti hledám danou kapitolu. Ne vždy však člověk najde v těchto análech uspokojivou odpověď, a tak je třeba zalovit hlouběji.

„Holky! Jste tu?“ Ťukala jsem pak do skupinové konverzace s názvem ZuBoženy(ý), kde se naštěstí skoro vždy našla nějaká hodná duše, která s nejlepším vědomím a svědomím poradila. Možná *blbě*, ale alespoň jsme si to *blbě* myslely obě.

Z četnosti množících se dotazů jsem naštěstí usoudila, že ani „přítomnost“ školícího lékaře nezaručuje, že se má člověk na koho obrátit. Protože se třeba bojí vznést v da-

nou hodinu již pátý dotaz nebo je přítomnost zkušenějšího lékaře zajištěna jenom na papíře.

V době, kdy jsem začínala pracovat, se v našem městě rozhodly tři lékařky, že vzhledem k pandemické situaci zanechají práce a půjdou do důchodu. Ve většině oborů není konkurence vůbec žádaná, ale přiznám se, že v té době bych ji velmi ráda uvítala.

S ročním dítětem a pracovní dobou jen dva dny v týdnu jsem se vrhla na pracovní trh, kde na mě čekalo asi šest tisíc pacientů.

Měla jsem trochu obavy, jestli ke mně budou lidé chtít chodit, když o mně nic nevědí a nemám prakticky žádné zkušenosti. Nicméně to, co nastalo v zaměstnání hned první den, předčilo moje očekávání. Celý den zvonil telefon. A když říkám celý, tak skutečně myslím celý. Ve chvíli, kdy jsme se sestrou vyřídily hovor s jedním budoucím pacientem a položily sluchátko, začal ten telefon zvonit zas. Stačilo telefon jenom zavěsit, a hned začal vyzvánět znovu.

A tak jsem musela začít hezky zostra se vším, co práce zubaře v okresním městě obnáší.

PRŤATA

„Paní doktorko, omluvte moji drzost, ale kolik vám je prosím let?“ dostávám otázku na tělo od sympatické ženy, které to snad ani nemám za zlé.

„Kolik byste mi tipovala?“ odpovídám otázkou. Docela by mě to zajímalo.

„Tak dvacet tři?“

Rozesměju se. „To by nevycházelo, to bych nestíhala vystudovat. Dvacet osm,“ jdu s kůží na trh. Přeci jen já také vím o každém svém pacientovi, kolik mu je.

„No vidíte to, na to nevypadáte. Ale to je dobře, že jste taková mladá. Vy mi sice asi utečete na nějakou tu mateřskou, ale jinak bych mohla mít zubaře už na celý život, pokud se mi někam neodstěhujete.“

„Stěhovat se určitě v plánu nemám, mám to tu ráda. Navíc při představě, že zařizuju další ordinaci, mi na hlavě vstávají vlasy hrůzou. A na mateřskou už taky nepůjdu, mám už dvě děti,“ nastiňuju nové pacientce svoje rodinné konstelace a vrháme se bez otálení na ošetření. Přeci jen mám dnes jen málo času, doma na mě čeká chuva s tříletým synem a tříměsíční dcerou.

Do práce jsem po druhém porodu utekla brzo. Chybí mi být v práci. Sice si často stěžuju, že toho je moc, ale když mi lidé v dobré víře navrhnou, abych vynechala zaměstnání, tak se mi to nelíbí. Práce je jedna z mála míst, kde se cítím sama sebou, kde se můžu chvíli soustředit na jednu konkrétní věc a nemusím přepínat z jedné činnosti na druhou během několika málo sekund, jako to dělám doma se dvěma malými dětmi. Mám tu kontakt s dospělými, vedu smysluplné rozhovory. Dělán to, co mám vystudované, a lidé mě tu berou vážně, což se o těch dvou malých doma říct úplně nedá.

Často dostávám otázku, jak to jde všechno stíhat dohromady. No... nejde. Vlastně to celé připomíná hru Tetris – ať se snaží člověk, jak chce, nejde to vyhrát.

Když jsem měla ještě jenom jedno dítě, strašně moc mi pomáhala moje maminka. „Hedvičko, vstávej potichoučku, jsem tady,“ budila mě dvakrát v týdnu a střídala se se mnou v posteli, kde se mnou spal roční syn. Toho pak hlídala až do odpoledne, kdy jsem se vrátila z práce. Odpoledne bylo ve znamení rodičovství a večer jsem pak usedala k počítači, abych dopsala karty nebo objednala materiál. Vždy mi trvalo strašně dlouho vybrat si, co potřebuju. Neměla jsem svoje oblíbené výrobky. Hledala jsem kombinace nejlepších cen, nejrychlejšího dodání a nejlevnější dopravy. Prvních pár měsíců jsem byla se všemi těmi svými nákupy v červených číslech, tj. v mínusu. Vždy jsem se strašně těšila na poslední den v měsíci, kdy chodí peníze od pojišťoven.

Když pak na svět přišla i dcera, to se můj život teprve stal opravdovým punkem. Pokud jsem si myslela, že pracovní život s jedním dítětem byl náročněj, pak mě dvojité mateřství dokonale vyvedlo z omylu. On je složitěj i obyčejnej volnej den, ani k tomu člověk nemusí pracovat. Stávala se ze mě čím dál větší hromádka nervů.

„Je toho na mě fakt hodně. Děti vyžadují prakticky nepřetržitě pozornost (starší konverzaci, mladší pochovat) a nepřeháním, když řeknu, že nezvládám ani vyndat nádobí z myčky nebo sníst teplé jídlo během dvou minut. Nebude to jistě trvat na věky. Přemýšlím, k čemu bych to přirovnala. Je to asi jako by mi nonstop naráz zvonily dva telefony a já jakmile jeden hovor vyřídila, hned začal zvonit znovu, ale to už vyřizuju hovor z telefonu číslo dvě. A takto pořád dokola. Tak jenom prosím o nějakou shovívavost, já se snažím nebýt protivná, ale moje mentální síly jsou na pokraji kapacity. Díky,“ psala jsem do rodinné konverzace obhajobu toho, proč se mnou není žádná rozumná řeč.

Bylo potřeba všechno, co jen trochu jde, *hodit* na někoho jiného. Na nákupy využít online supermarkety, obnovit pravidelnou pomoc paní na úklid bytu, občas poslat s kočárem na procházku někoho jiného a vyspat se, dát *holkám* v práci velkou důvěru a delegovat na ně veškeré objednávání materiálu, správu kalendáře i servisních prohlídek. A najít si chuť, která odlehčí mně i mému nejbližšímu okolí. Díky tomu jsem se taky mohla velmi rychle vrátit do práce, ačkoli je fakt, že zpočátku těch mých pár

hodin měsíčně sotva pokrylo provozní náklady a mzdu pro chůvu.

Jsem prostě rodič a zubař jako každý jiný. I když se snažím ze všech sil, nikdy mi do sebe ty kostičky úplně beze zbytku nezapadají.

NATIVNÍ SNÍMEK BŘICHA

Do ordinace přichází pacient, který už telefonicky avizoval, že se mu něco v puse uštíplo. Pokynu mu, ať se posadí do křesla a pozoruju, jak si fešný pokérováný čtyřicátník dělá pohodlí na mém novém světle modrém čalounění. Jsem vždy ráda, když ho vidím v kalendáři. Popojíždím si židličkou k němu.

„Tak co se teda stalo?“ jdu rovnou k věci.

„Já ani nevím, já jsem si prostě během jídla najednou všiml, že mi tam kus zubu chybí,“ svěřuje se mi. V hlavě mi začne blikat červený alarm.

„Počkejte, to jako myslíte, že jste kus té keramické korunky snědl?“

„No tím jsem si skoro jistý, že jsem to spolkl,“ kouká na mě zpřima.

Super! To chce opravdu každý zubař slyšet. Učíme se o tom, vyprávíme si to, ale když se to konečně stane, radost z toho fakt nemáme.

„Kdy se to stalo?“

„Asi tak před třema čtyřma dny“ dozvídám se. „Já jsem si normálně říkal, že to půjdu snad hledat na záchod.“

„Vy si z toho děláte srandu, ale to jste opravdu měl. Normálně vzít si cedník na záchod a hledat...“ instruuju ho. „Ale to už je docela delší doba, co jste to spolkl, to už bude bůhví kde.“

„No to si děláte *prdel*? Já se v *hovnech* štourat nebudu! Já nechci pasírovaný *hovno*!“ říká odhodlaně můj pacient, který to ovšem bere dost sportovně.

Pacienta posílám na rentgen plic a břicha.

Teda chtěla bych, ale jsem jenom zubař, který se k tomu dostane asi tak třikrát za život, takže vůbec nevím, jak na to. Mám to štěstí, že o několik metrů vedle mě ordinuje můj manžel.

„Tak piš: ‚Prosím o RTG S + P, NSB pro vyloučení aspirace a deglutice části zubní korunky (oxid zirkoničitý).‘“

Vyvalím na něj oči. „Cože? Co jako je S + P a NSB?“

„Srdce a plíce, nativní snímek břicha,“ protáčí oči a mně je jasný, že si o mně myslí, že jsem úplně blbá. Ano, v tomto blbá opravdu jsem.

Dobře no, je to logický, ale zas tolik teda ne.

O několik dní později se od pacienta dozvídám, že to podle rentgenu má skutečně v tlustém střevě.

„Tak jsem se jich ptal, jestli mi ten snímek nějak dají, třeba pošlou e-mailem, stáhnou na *flešku*, nebo tak něco, a ta radiologická asistentka mi řekla, že to nejde. Že jediný, jak mi to dají, je vypálené na CD. Že to jinak nejde.“

Já bych si to klidně vyexportoval přímo z jejího počítače a poslal e-mailem, ale to mají prý zakázané. Jediná varianta je prostě vypálené CD. Vždyť si to už ani nemám kde přehrát! Po asi deseti minutách jsem to vzdal a řekl, ať mi to dá klidně na disketě nebo hliněný tabulce, když to jinak nejde.“

Jako lidstvo lítáme do vesmíru a umíme zachránit nedonošená miminka. Ale u něčeho zůstáváme při starém. Rentgeny se vypalují na cédéčka a spolknuté korunky se hledají s cedníkem.

ZOUBKY JAK PERLIČKY

Přichází ke mně pacient, kterého dnes vidím poprvé. Je mu něco okolo pětadvaceti. Doted' chodil k zubnímu lékaři pravidelně, já už mám před sebou přehledný panoramatický snímek OPG, čili ortopantomogram. To je takový ten rentgen, kde jsou vidět úplně všechny zuby a vypadá to jako z nějakého hororu.

„Se mnou snad nebudete mít moc práce, já chodím jen na prevence, ani na hygienu ne. Pan doktor mi říká, že mám zoubky jako perličky.“

Jakmile slyším to přirovnání k perličkám, zbystřím a udělá se mi nevolno. Nevím, jak je to možné, ale když tohle nějaký lékař o zubech svého pacienta říká, je to nakonec *strašnej průser*.

A tak si pacienta pokládám na křeslo a koukám na něj pod zubním mikroskopem. Přejíždím pohledem zub po zubu. Skoro vlastně ani už nepoužívám sondu – ten ostrý háček, kterým se dloube do zubu. Většinu věcí prostě pod tím obřím zvětšením vidím.

Pozoruju různé barvy zubu, výplní, struktury, přechody, odlesky... A už teď vidím několik kazů v rýhách na kousacích ploškách zubů. Další místa na zubu mi přijdou podezřelá tím, jak divně prosvítají. No nic, uvidíme na rentgenu.

„Já si teď udělám snímky na mezizubní kazy, znáte to?“
Mávám mu před obličejem žlutým držákem, který mu budu za několik sekund cpát do pusy.

Vrtí hlavou, že nezná.

„Dobře, do toho mi jen tady skousnete, bude to trochu tlačit, ale trvá to jen pár vteřin, to zvládnete,“ instruuju ho.

O asi minutu později už vyvolávám oba snímky – pravé i levé strany.

Ani to nemusím nijak extra zkoumat, vidím to už z náhledu. Bum, bum, bum, bum. Kaz, kaz, kaz, kaz...

Kromě těch již objevených jich vidím na snímku tolik, že mi na to nestačí prsty jedné ruky.

Pacient se nahlas diví, jak je to možné, protože pravidelně chodí na prevence a nikdy žádný kaz neměl. Já vypadám nedůvěryhodně, jako kdybych si to vymyslela, abych měla do čeho vrtat a mohla za měsíc odletět na Maledivy.

No jo, zuby jak perličky. V každém dírka.

EDUKAČNÍ OKÉNKO

Preventivní prohlídka u zubaře by měla zahrnovat:

- anamnézu (zejména nové léky, alergie a nemoci) změny pojišťovny a kontaktních údajů;
- aktivní zjišťování subjektivních potíží;
- kontrolu obličeje a krku zvnějšku, ideálně i pohmatem (orientační kontrola uzlin i stav nervového zásobení);
- kontrolu jazyka – jeho pohyblivost, směr při vyplazení (měl by jít středem), jeho povrch, jak vypadá spodina jazyka a jeho hrany (zde se mohou vyskytovat skryté nádory);
- kontrolu krku, krčních uzlin, zadní stěny hltanu, symetrie a stav patrových oblouků, měkkého patra, patrového čípku;
- kontrolu měkkých tkání všeho druhu – rty, dásně, sliznice ústní předsíně, patra, podjazykové krajiny;
- kontrolu zubů – zub po zubu, ideálně se zvětšením (lupové brýle, mikroskop); většina zubařů, kteří se zvětšením pracují, se shodují na tom, že bez této optiky je sebelepší doktor napůl slepý;
- kontrolu skusových poměrů (zejména u dětí), tahy uzdiček, stav dásní, odeslání na dentální hygienu a edukace;